

DOKTRINALNA NOTA

O NEKIM PITANJIMA VEZANIM UZ SUDJELOVANJE KATOLIKA U POLITIČKOM ŽIVOTU (hrvatski prijevod u izdanju Obiteljskog centra – Zagreb, Zagreb 2007.)

Kongregacija za nauk vjere, poslušavši također mišljenje Papinskog vijeća za laike smatrala je shodnim objaviti ovu »Doktrinalnu notu o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu«. Nota je upućena biskupima Katoličke crkve i, na osobit način, katoličkim političarima i svim vjernicima koji su pozvani sudjelovati u javnom i političkom životu demokratskih društava.

I. TRAJAN NAUK

Kršćani trebaju djelovati na svim područjima javnog i društvenog života

1. Zauzimanje kršćana u svijetu tijekom dvijetisućljetne povijesti pronašlo je mnoštvo različitih izražaja. Jedan je od tih sudjelovanje kršćana u političkom životu: kršćani, kao što je govorio jedan od crkvenih pisaca iz prvih stoljeća, »sudjeluju u javnom životu kao građani«¹.

Crkva među svojim svecima časti brojne muškarce i žene koji su služili Bogu velikodušnom zauzetošću u političkom djelovanju i vršenju vlasti. Među njima je i sv. Toma More, proglašen zaštitnikom ljudi iz vlasti i političara. On je posvjedočio svojim mučeništvom »neotuđivo dostojanstvo čovjekove savjesti«². Premda izvrnut različitim oblicima psihološkog pritiska, sveti Toma nije pristao na kompromis. Ne odričući se »postojane vjernosti legitimnoj vlasti i institucijama« kojom se odlikovao, poručio je svojim životom i smrću da se »čovjek ne smije odijeliti od Boga, niti politika od morala«³.

Današnja demokratska društva u kojima svi – što treba pohvaliti – u istinskoj slobodi izravno sudjeluju u vođenju javnih poslova⁴, zahtijevaju od građana, kršćana i nekršćana, nove i šire oblike sudjelovanja u javnom životu. Svojim glasom na izborima za predstavnike zakonodavne i izvršne vlasti, kao i na druge načine, svi mogu pridonijeti oblikovanju političkih rješenja i zakonskih odluka koje, po njihovu mišljenju, u većoj mjeri koriste općem dobru⁵.

Život u demokratskom političkom sustavu ne bi se mogao plodonosno razviti bez djelatnog, odgovornog i velikodušnog uključivanja svih, »dakako u različitosti i komplementarnosti oblika, razina, dužnosti i odgovornosti«⁶.

U javnom i političkom životu vjernici i laici djeluju kao građani i na vlastitu odgovornost

Izvršavanjem svojih građanskih dužnosti, »vođeni svojom kršćanskom savješću«⁷, u skladu s pripadajućim joj vrijednostima, vjernici laici vrše također svoju zadaću prožimanja vremenitog reda kršćanskim duhom, poštujući njegovu narav i opravdanu autonomiju⁸, te surađujući sa ostalim građanima prema specifičnoj stručnosti i na vlastitu odgovornost⁹.

¹ *Pismo Diognetu*, 5,5; usp. *Katekizam Katoličke crkve*, br. 2240

² Ivan Pavao II., Apostolsko pismo u obliku *Motu propria Proglašenje svetog Tome Mora zaštitnikom ljudi iz vlasti i političara*, 1: AAS 93 (2001.), 76.

³ *Isto*, 4.

⁴ Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 31; *Katekizam Katoličke crkve*, br. 1915.

⁵ Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 75.

⁶ Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica, *Christifideles laici*, 42: AAS 81 (1989.). Ova doktrinalna nota odnosi se na sudjelovanje u političkom životu vjernika laikâ. Biskupi Crkve imaju pravo i dužnost primjenjivati moralna načela i na područje društvenosti; »unatoč tome aktivno sudjelovanje u političkim strankama pridržano je vjernicima laicima« (isto, 60). Usp. Kongregacija za kler, *Direktorij za službu i život prezbitera*, (31. ožujka 1994.), 33.

⁷ Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

⁸ Usp. isto, 36.

⁹ Usp. Drugi vatikanski koncil, Dekret *Apostolicam actuositatem*, 7; Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 36, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 31 i 43.

Posljedica toga temeljnog učenja Drugog vatikanskog koncila je da se »vjernici laici ne mogu nipošto odreći sudjelovanja u 'političkom', to jest u mnogostrukom i raznovrsnom gospodarskom, društvenom, zakonodavnom, upravnom i kulturnom djelovanju koje teži suvislom i institucionalnom promicanju općeg dobra«¹⁰, što uključuje promicanje i obranu dobara, kao što su javni red i mir, sloboda i jednakost, poštivanje ljudskog života i okoliša, pravednost, solidarnost, itd.

Ova nota podsjeća na neka načela svojstvena kršćanskoj savjesti

Ova nota nema namjeru izložiti cjelokupni nauk Crkve o tom pitanju, koji je u svojim bitnim crtama sažet u *Katekizmu Katoličke Crkve*, nego namjerava samo dozvati u svijest neka načela koja su svojstvena kršćanskoj savjesti i koja nadahnjuju društveno i političko zauzimanje katolika u demokratskim društvima¹¹. I to poradi toga što su se u ovo posljednje doba, često pod pritiskom svjetskih događanja, javila dvosmislena usmjerenja i diskutabilna stajališta zbog kojih je nužno pojasniti neke važne sastavnice učenja Crkve na tome području.

II. NEKE KLJUČNE TOČKE U TRENUTNIM KULTURALNIM I POLITIČKIM RASPRAVAMA

2. Građansko se društvo danas nalazi u složenom kulturalnom procesu koji pokazuje svršetak jednog razdoblja i nesigurnost zbog početka nečega novog što se pomalja na obzoru. Velika postignuća našeg doba pokazuju čovjekov napredak u dostizanju životnih uvjeta primjerenijih čovjekovu dostojanstvu.

Porast odgovornosti prema zemljama koje su još uvijek na putu razvoja nesumnjivo je znak od velike važnosti, koji pokazuje sve veću osjetljivost za opće dobro. Zajedno s tim, ipak, ne mogu se prešutjeti stvarne opasnosti koje određena stremljenja u društvu promiču kroz zakonodavstva, niti se smiju zanemariti posljedice koje će to imati po buduće naraštaje.

Etički pluralizam je neprihvatljiv

Danas je na snazi svojevrzni kulturalni relativizam što se jasno očituje u teoretskoj razradi i obrani etičkog pluralizma, koji opravdava dekadenciju i napuštanje razlogâ i načelâ naravnog moralnog zakona.

Slijedom tog stremljenja nije neobično, nažalost, čuti u javnosti izjave u kojima se tvrdi da je taj etički pluralizam sâm preduvjet za demokraciju¹². Kao rezultat, građani za vlastita moralna opredjeljenja traže potpunu autonomiju dok zakonodavci smatraju da poštuju tu slobodu odlučivanja donoseći zakone koji ne uzimaju u obzir načela naravne etike popuštajući tako pred određenim prolaznim moralnim i kulturalnim usmjerenjima¹³, kao da bi sva shvaćanja života bila jednako vrijedna.

Istodobno, prijetrovno se poziva na vrijednost tolerancije kada se od većine građana, među njima i katolika, traži da svoj doprinos društvenom i političkom životu – putem legitimnih sredstava koja su u demokraciji svima dostupna – ne zasnivaju na shvaćanju osobe i općeg dobra koje smatraju istinitima i ispravnima.

Pošteno i pravedno je ono što priznaje i poštuje stvarne i cjelokupne čovjekove potrebe i interese.

¹⁰ Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 42.

¹¹ U posljednja dva stoljeća, papinsko se Učiteljstvo više put oglasilo o temeljnim pitanjima vezanim uz društveni i politički poredak. Usp. Lav XIII., Enciklika *Diuturnum illud*, ASS 14 (1881.–1882.); Enciklika *Immortale Dei*, ASS 18 (1885.–1886.); Enciklika *Libertas praestantissimum*, ASS 20 (1887.–1888.); Enciklika *Rerum novarum*, ASS 23 (1890.–1891.); Benedikt XV., Enciklika *Pacem Dei munus pulcherrimum*, AAS 12 (1920.); Pio XI., Enciklika *Quadragesimo anno*, AAS 23 (1931.); Enciklika *Mit brennender Sorge*, AAS 29 (1937.) 145–167; Enciklika *Divini Redemptoris*, AAS 29 (1937.) 78 sl.; Pio XII., Enciklika *Summi Pontificatus*, AAS 31 (1939.) 423 sl.; *Božićne poruke 1941.–1944.*; Ivan XXIII., Enciklika *Mater et magistra*, AAS 53 (1961.) 401–464; Enciklika *Pacem in terris* AAS 55 (1963.) 257–304; Pavao VI., Enciklika *Populorum progressio*, AAS 59 (1967.) 257–299; Apostolsko pismo *Octogesima adveniens*, AAS 63 (1971.) 401–441.

¹² Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Centesimus annus*, 46: AAS 83 (1991.); Enciklika *Veritatis splendor*, 101: AAS 85 (1993.), 1212–1213; *Govor talijanskom parlamentu*, 5: *L'Ossevatore Romano* (15. studeni 2002.).

¹³ Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Evangelium vitae*, 22: AAS 87 (1995.), 425–426.

Sama povijest 20. stoljeća pokazuje kako su u pravu oni građani koji prepoznaju pogrešnost relativizma i, zajedno s tim, shvaćanja da ne postoji moralna norma ukorijenjena u narav ljudskog bića, koja mora voditi naše shvaćanje čovjeka, općeg dobra i države.

3. To relativističko poimanje pluralizma, naravno, nema ništa zajedničko s legitimnom slobodom građana katolika da među političkim mišljenjima izaberu ona koja su spojiva s vjerom i naravnim moralnim zakonom i koja se prema njihovu kriteriju najbolje podudaraju sa zahtjevima općeg dobra.

Politička sloboda nije i ne može se temeljiti na relativističkoj ideji da su sva poimanja čovjekova dobra jednako istinita i vrijedna, već, radije, na činjenici da su politička djelovanja, korak po korak, upravljena što konkretnijem ostvarenju istinskog dobra čovjeka i društva u određenom povijesnom, zemljopisnom, gospodarskom i kulturalnom kontekstu.

Prava demokracija ne prihvaća nikakvu nepravdu

Iz specifičnosti zadaća koje treba ostvariti i različitosti okolnosti općenito proizlazi pluralnost političkih usmjerenja i rješenja. Nije zadaća Crkve izložiti konkretna rješenja – a još manje predlagati pojedina rješenja kao jedina prihvatljiva – za ovozemna pitanja koja je Bog prepustio slobodnom i odgovornom sudu svakog pojedinca, premda je njezino pravo i dužnost izreći moralne sudove o svjetovnim pitanjima kada se to traži od vjere ili moralnog zakona¹⁴.

Ako kršćani moraju »u uređenju vremenitih stvari priznati kao legitimna mišljenja koja se međusobno razlikuju «¹⁵, jednako tako su pozvani odbaciti, kao štetno za demokratski život, shvaćanje pluralizma koje se zasniva na moralnom relativizmu. Demokracija naime mora počivati na istinskim i čvrstim temeljima, to jest neopozivim etičkim načelima koji po svojoj naravi i svojoj ulozi predstavljaju sam temelj društvenog života. Na razini konkretnog političkog djelovanja općenito mogu postojati različite političke stranke u kojima katolici mogu djelovati kako bi ostvarili – osobito kroz parlamentarna zastupanja – svoje pravo i obvezu da doprinose izgradnji građanskog života svoje zemlje¹⁶.

Prihvatljivi pluralizam bira između više pravednih i poštenih rješenja

Tomu je tako zbog naravi određenih odluka vezanih uz društveni poredak koje dopuštaju više mogućih načina ostvarenja istih temeljnih vrijednosti. A također i mogućnosti, zatim činjenice da su često moralno prihvatljive različite strategije za ostvarenje ili jamčenje iste temeljne vrijednosti, mogućnosti da se na različiti način tumače temeljna načela političke teorije, a također i tehničke složenosti dobrog dijela političkih problema. To se ipak ne smije pomiješati s nejasnim pluralizmom u odabiru moralnih načela ili bitnih vrijednosti.

Opravdana pluralnost vremenitih izbora u samom je korijenu djelovanja katolika u politici i izravno je povezana s kršćanskim moralnim i društvenim učenjem. Tog su se učenja katolici laici dužni držati pri sudjelovanju u političkom životu kako bi bili sigurni da je ono u znaku dosljedne odgovornosti za vremenite stvarnosti.

Ispravno shvaćanje osobe je temelj uspješne demokracije

Crkva je svjesna da demokracija s jedne strane na najbolji način izražava izravno sudjelovanje građana u političkim odlukama, a s druge je moguća samo u mjeri u kojoj ima u svom temelju ispravno shvaćanje osobe¹⁷. Sudjelovanje katolika u političkom životu ne smije ničim ugroziti to načelo, jer bi se u suprotnom zanijekalo kršćansku vjeru u svijetu i unutarnje jedinstvo i dosljednost samih vjernika.

Demokratsko ustrojstvo na kojem se suvremena država nastoji izgraditi bilo bi poprilično krnje ukoliko u njegovu središtu ne bi bila osoba. Poštivanje je osobe to koje demokratsko sudjelovanje

¹⁴ Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

¹⁵ Isto, 75.

¹⁶ Usp. isto, 43 i 75.

¹⁷ Usp. isto, 25.

čini mogućim. Kao što uči Drugi vatikanski koncil, zaštita »prava osobe jest, naime, nužan uvjet da građani, bilo pojedinačno ili udruženi, mogu aktivno sudjelovati u životu i upravi javnih poslova«¹⁸.

Nepovredivost ljudskog života je jedan od bitnih temelja svake društvene pravednosti

4. Polazeći otud grana se složena mreža današnjih problema, uključujući neka s kojima se prošli naraštaji nisu nikada suočili. Znanstveni napredak, doista, urodio je postignućima koja pobuđuju nemir u savjestima i koja nameću iznalaženje rješenja koja će biti kadra poštivati na dosljedan i postojan način etička načela. Istodobno, iznose se zakonski prijedlozi koji, ne mareći za posljedice koje će to imati po egzistenciju i budućnost naroda u smislu oblikovanja uljudbi i društvenih ponašanja, nasrću na samu nepovredivost ljudskog života.

Obaveza je suprotstaviti se svakom zakonu koji napada ljudski život

Katolici, u tim teškim prilikama, imaju pravo i dužnost podsjećati društvo na dublji smisao života i odgovornost svakoga u tom pogledu. Ivan Pavao II., nastavljajući trajni nauk Crkve, više je put ponovio da oni koji su izravno uključeni u zakonodavna predstavništva imaju »preciznu obvezu da se suprotstave« svakom zakonu koji napada ljudski život. Njima, kao i svakom katoliku, nije moguće sudjelovati u širenju mišljenja u korist takvog zakona, niti je ikom od njih dopušteno za njega glasovati¹⁹.

To ne sprječava, kao što uči Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium vitae* govoreći o slučaju kada nije moguće otkloniti ili potpuno dokinuti zakon o pobačaju koji je već na snazi ili predložen za glasovanje, da »jedan zastupnik, čije bi osobno apsolutno protivljenje pobačaju bilo jasno i svima poznato, dozvoljeno ponudi vlastitu potporu prijedlozima koji smjeraju smanjenju štete nekog zakona te da smanji negativne učinke na razini kulture i javne moralnosti«²⁰.

Nedopustivo je podupirati i glasati za nepravedne programe i zakone

U tom se kontekstu mora napose spomenuti da ispravno oblikovana kršćanska savjest ne dopušta ikome da svojim glasom podupire političke programe ili pojedini zakon koji proturječe temeljnim sadržajima vjere i morala. Kršćanska vjera čini nerazdjeljivu cjelinu i nedopustivo je izdvojiti ijedan njezin sadržaj na štetu cjeline katoličkog nauka.

U političkom zauzimanju za jedan određeni vidik društvenog nauka Crkve ne iscrpljuje se odgovornost pojedinca za opće dobro. Niti katolik smije misliti kako može na drugog prenijeti tu svoju kršćansku odgovornost. Ta zadaća proizlazi naime iz evanđelja Isusa Krista, tako da se istina o čovjeku i svijetu naviješta i u djelo provodi.

Kada političko djelovanje dolazi u dodir s moralnim načelima koja ne dopuštaju ukidanja, iznimke ili kompromis, tada zauzetost katolika biva još izraženija i pod teretom veće odgovornosti. Kada je riječ o temeljnim i neotuđivim etičkim zahtjevima, vjernici moraju znati da je u pitanju sama bit moralnog reda, koji se tiče dobra osobe u cjelini.

Zakoni trebaju braniti pravo na život od začeća do prirodnog svršetka

To je slučaj sa zakonima o pobačaju i eutanaziji (koju se ne smije pomiješati sa odlukom da se odustane od terapijske upornosti; odluka u tom pravcu naime je, također s moralnog stajališta, opravdana). Takvi zakoni moraju braniti temeljno pravo na život počevši od njegova začeća do njegova prirodnog svršetka.

Nije u redu zakonom izjednačavati obitelj i ostale oblike suživota

Jednako tako, potrebno je čuvati i promicati obitelj, utemeljenu na monogamnom braku između osoba različitog spola i zaštićenu u njezinu jedinstvu i postojanosti, unatoč suvremenim zakonima o rastavi: s njom se ni na koji način ne mogu izjednačiti ostali oblici suživota, niti smiju kao takvi biti zakonom priznati.

¹⁸ Isto, 73.

¹⁹ Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Evangelium vitae*, 73.

²⁰ Isto.

Roditelji imaju neotuđivo pravo odgajati svoju djecu u skladu sa svim svojim pozitivnim uvjerenjima

Isto vrijedi za jamčenje slobode roditeljima da *odgajaju* svoju djecu; to je neotuđivo pravo koje je, između ostalog, priznato u Općoj povelji o ljudskim pravima. Na isti se način mora promatrati *briga društva za maloljetnike* i oslobađanje od *suvremenih oblika ropstva* (primjerice zloupotrebe droge i prostitucije).

Postoji, nadalje, pravo na *vjersku slobodu* i razvoj *gospodarstva* koje će biti u službi osobe i općeg dobra, u poštivanju društvene pravde, načelâ ljudske solidarnosti i supsidijarnosti, prema kojima se moraju »priznata prava svih osoba, obitelji i skupina, kao i njihovo služenje tim pravima«²¹.

Pravi mir je djelo pravednosti i ljubavi

Konačno, treba spomenuti pitanje *mira*. Određene mirotvorne i ideološke vizije nastoje, ponekad, sekularizirati vrijednost mira, dok se, u drugim slučajevima, javlja problem poopćenih etičkih prosudbi pri čemu se zaboravlja na složenost pitanja koja su posrijedi. Mir je uvijek »plod pravednosti i učinak ljubavi«²²; traži radikalno i potpuno odbacivanja nasilja i terorizma i zahtijeva trajno i budno zauzimanje svih odgovornih u politici.

III. NAČELA KATOLIČKOG NAUKA O AUTONOMIJI SVJETOVNOG PORETKA I PLURALIZMU

Neprihvatljiv je pluralizam, koji odobrava nepravdu prema bilo kome

5. Dok pluralnost metodologija koja odražava različite senzibilitete i kulture može biti opravdana u pristupu tim pitanjima, nijedan se vjernik ne smije pozivati na načelo pluralizma i autonomije laikâ uključenih u politički život kako bi podupirao politike koje ugrožavaju ili podrivaju temeljne etičke zahtjeve za opće dobro društva.

Temeljni etički zahtjevi za opće dobro društva ukorijenjeni su u čovjeku kakav on stvarno jest

Tu nije riječ o »vjerskim vrijednostima« *per se*, jer su ti etički zahtjevi ukorijenjeni u ljudskoj naravi i pripadaju naravnom moralnom zakonu. Ti etički zahtjevi ne traže od onih koji ih zastupaju da ispovijedaju kršćansku vjeru, premda ih nauk Crkve uvijek i posvuda potvrđuje i brani kao dio svog nesebičnog služenja istini o čovjeku i općem dobru građanskog društva.

Osim toga, ne smije se nijekati da se politika mora također držati načelâ od apsolutne vrijednosti upravo zato jer su u službi dostojanstva osobe i istinskog ljudskog napretka.

Neovisnost građanske i političke sfere od religijske i crkvene

6. Učestalo pozivanje na »*opravdanu autonomiju katolika laika*« u političkom djelovanju zahtijeva određeno pojašnjenje. Promicanje općeg dobra po vlastitoj savjesti nema ništa zajedničko s »konfesionalnošću« ili vjerskom nesnošljivošću. Za katolički moralni nauk neovisnost građanske i političke sfere od religijske i crkvene – *no ne i moralne* – vrijednost je koju je Katolička Crkva stekla i priznala i dio je suvremene civilizacijske baštine²³.

Ivan Pavao II. više je put upozorio na opasnosti koje dolaze od miješanja vjerske i političke sfere. »Do krajnje osjetljivih prilika dolazi kada neka specifično vjerska norma postane, ili teži postati, državni zakon, ne vodeći računa o razlikovanju između pitanja iz religijske domene i onih za koje je mjerodavno političko društvo. Izjednačivanje vjerskog zakona s građanskim pravom može ugušiti vjersku slobodu i ići čak dotle da ograniči ili zaniječe druga neotuđiva ljudska prava«²⁴.

²¹ Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 75

²² *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2304.

²³ Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

²⁴ Ivan Pavao II., Poruka za Svjetski dan mira 1991.: »Ako želiš mir, poštuju savjest svake osobe«, 4: AAS 83 (1991.), 414–415.

Vjerski život je izvan nadležnosti države — dodjela javnih službi ne smije ovisiti o vjerskim uvjerenjima ili vjerskom djelovanju građana

Svi su vjernici itekako svjesni da specifično vjerski čini (ispovijest vjere, bogoslužje, podjeljivanje sakramenata, teološka učenja, komuniciranja između vjerskih vlasti i vjernika, i dr.) ostaju izvan nadležnosti države. Država se ne smije miješati niti na bilo koji način tražiti ili zabranjivati takve aktivnosti, osim kada je u pitanju javni red. Priznavanje građanskih i političkih prava i dodjela javnih službi ne smije ovisiti o vjerskim uvjerenjima ili djelovanjima građana.

Samo je jedna istina — samo je jedna stvarnost

Nešto je sasvim drugo pravo i dužnost građana katolika, kao i svih ostalih građana, da iskreno traže istinu i promiču i brane dopuštenim sredstvima moralne istine koje se tiču društvenog života, pravednosti, slobode, poštivanja života i ostalih prava osobe.

Činjenica da neke od tih istina uči i Crkva ne umanjuje političku legitimnost ili opravdanu autonomiju doprinosa građana koji se za njih zalažu, neovisno o ulozi koju su u prepoznavanju tih istina odigrali čovjekov razum odnosno potvrđivanje od strane kršćanske vjere. Takvu autonomiju u prvom redu ima osoba koja svojim stavom priznaje istine koje proizlaze iz naravne spoznaje čovjeka koji živi u društvu, također ako te istine istodobno uči određena religija, jer istina je jedna.

Bilo bi pogrešno pomiješati pravu *autonomiju* koju katolici mogu imati u političkom životu s prihvaćanjem načelâ koja ne uzimaju u obzir moralni i društveni nauk Crkve.

Crkveno učiteljstvo rasvjetljuje savjest vjernika

Svojim miješanjem u to područje crkveno Učiteljstvo ne želi vršiti političku vlast ili ukinuti slobodu mišljenja katolika o vremenitim pitanjima. No, ono želi — što i jest njegova vlastita zadaća — poučavati i rasvjetljivati savjest vjernikâ, osobito onih koji sudjeluju u političkom životu, da njihovo djelovanje budu uvijek u službi cjelovitog promicanja osobe i općeg dobra.

Društveni nauk Crkve nije upletanje u vlast pojedinih zemalja. No jamačno postavlja obvezu vjernika laika da bude moralno dosljedan u svojoj savjesti, koja je jedna i nepodijeljena. »U njihovu bivstvovanju ne mogu biti dva usporedna života, s jedne strane, tzv. 'duhovni' život, sa svojim vrednotama i zahtjevima; s druge, tzv. 'svjetovni' život, tj. život u obitelji, na poslu, u društvenim odnosima, u političkom i kulturnom djelovanju. Mladica, urasla u trs koji je Krist, donosi svoj rod u svim područjima djelovanja i života.

Zaista, sva toliko različita područja laičkog života uklapaju se u Božji naum koji ih želi kao 'povijesno mjesto' objave i ostvarenja djelotvorne ljubavi Isusa Krista na slavu Oca i u službu braći. Svaka djelatnost, sve okolnosti, svako stvarno zalaganje — primjerice, stručnost i solidarnost na poslu, ljubav i privrženost u obitelji te odgoj djece, socijalna skrb i politika, prenošenje istine u području kulture — providnosno su dane okolnosti za 'život neprestane vjere, ufanja i ljubavi'«²⁵.

Živjeti i djelovati po svojoj savjesti

Živjeti i djelovati po svojoj savjesti u političkim pitanjima nije ropsko pokoravanje stajalištima koja nemaju veze s politikom niti neka vrsta konfesionalizma, već način na koji kršćani daju stvarni prinos da, kroz politički život, društvo postane pravednije i primjerenije dostojanstvu osobe.

Netolerantni sekularizam je neprihvatljiv za sve

U demokratskim društvima svi se prijedlozi slobodno raspravljaju i ocjenjuju. Oni koji bi u ime poštivanja savjesti pojedinca, htjeli vidjeti u moralnoj dužnosti kršćana da budu dosljedni vlastitoj savjesti, nešto zbog čega ih se treba isključiti iz političkog života. Poričući im legitimnost da u politici djeluju na temelju vlastitih uvjerenja u pitanjima od općeg dobra, upali bi u svojevrсни netolerantni *sekularizam*.

---

²⁵ Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 59. Cijeli je citat iz dekreta Drugog vatikanskog koncila *Apostolicam actuositatem*, br. 4.

Moralna anarhija nema ništa zajedničko s opravdanim pluralizmom

Takvim stavom ne želi se zanijekati samo važnost sudjelovanja kršćana u javnom i političkom životu, već i mogućnost same naravne etike. U tom slučaju, bio bi otvoren put za moralnu anarhiju koja ne bi imala ništa zajedničko s opravdanim pluralizmom.

To bi imalo za očitu posljedicu ugnjetavanje slabijega od strane jačega. Osim toga, marginalizacija kršćanstva ne bi donijela ništa dobrog za budućnost društva i slogu među ljudima; naprotiv, ugrozila bi same duhovne i kulturalne temelje civilizacije.²⁶

IV. RAZMIŠLJANJA O NEKIM POSEBNIM VIDICIMA

Organizacije koje se zovu katoličke trebaju zastupati cjelovite i stvarne katoličke stavove

7. U posljednje je vrijeme bilo slučajeva da su neke organizacije i udruge koje su nadahnjuju na katoličkim načelima davale potporu političkim snagama i pokretima koji su o temeljnim etičkim pitanjima zastupali mišljenja koja se protive moralnom i društvenom učenju Crkve. Ti su stavovi i potpore, budući da proturječe temeljnim načelima kršćanske savjesti, nespojivi s pripadnošću udrugama ili organizacijama koje sebe nazivaju katoličkim

Katolički mediji trebaju dosljedno zastupati stvarne katoličke stavove

Isto tako treba istaknuti kako su neke katoličke revije i novine u nekim zemljama izražavale politička usmjerenja koja su bila dvoznačna ili pogrešna, krivo tumačeći ideju autonomije katolikâ u politici i ne uzimajući u obzir ovdje spomenuta načela.

Vjera u Isusa Krista, koji je »Put i Istina i Život« (Iv 14,6), zahtijeva od kršćana da ulože veće napore u izgradnju uljudbe koja će, nadahnuta na evanđelju, ponovno predložiti baštinu vrijednosti i sadržaja katoličke predaje.

Katoličke stavove treba iznositi na razumljiv i svima prihvatljiv način

Nužnost da se plodovi duhovne, intelektualne i čudoredne baštine katolištva izraze na način koji će biti razumljiv suvremenoj uljudbi danas je vrlo žurna zadaća, također da bi se izbjegla opasnost kulturalnog otuđenja katolika.

Povrh toga, kulturalna dostignuća i zrelo iskustvo katolika u političkom životu u različitim zemljama, osobito u desetljećima nakon Drugog svjetskog rata, ne dopuštaju bilo kakav kompleks manje vrijednosti u odnosu na ostale političke programe za koje je nedavna povijest pokazala da su slabi ili potpuno promašeni.

Bez autentične katoličke vjere i morala promjene u društvu su na slabim temeljima

Nedovoljno je i ograničavajuće misliti da se zauzimanje katolika u društvu može ograničiti na jednostavnu preobrazbu struktura, jer ako na osnovnoj razini nema uljudbe koja je u stanju prihvatiti, opravdavati i provoditi u djelo stajališta koja proizlaze iz vjere i morala, te će promjene uvijek počivati na slabim temeljima.

Kršćanska vjera nije nikada težila za tim da društvena i politička pitanja smjesti u strogi okvir, svjesna da u povijesnoj dimenziji u kojoj čovjek živi postoje nesavršene situacije, koje su često podložne brzim promjenama.

Zbog toga je nužno da kršćanin odbaci političke stavove i djelovanja nadahnuta na utopističkoj viziji koja, izokrećući tradiciju biblijske vjere u neku vrstu profetizma bez Boga, zloupotrebljava religijsku poruku usmjeravajući savjesti prema nadi koja je u potpunosti upravljena ovozemnoj stvarnosti i lišava značenja ili reinterpretera kršćansko stremljenje prema vječnom životu.

Nema prave slobode bez istine

Istodobno, Crkva uči da nema prave slobode bez istine. »Istina i sloboda su ili skupa povezane ili skupa nesretno propadaju«²⁷. U društvu u kojem se istina ne spominje niti traži, slabi i svaki oblik

²⁶ Usp. Ivan Pavao II., Obraćanje diplomatskom zboru akreditiranom pri Svetoj Stolici: L'Osservatore Romano (11. siječnja 2002.).

istinskog ostvarenja slobode, otvarajući put libertinizmu i individualizmu, štetnima za očuvanje dobra osobe i cijelog društva.

8. U tom pogledu dobro je dozvati u svijest istinu koja se danas u javnom mišljenju nerijetko pogrešno shvaća i iznosi: pravo na slobodu savjesti i na poseban način na vjersku slobodu, o kojem uči deklaracija *Dignitatis humanae* Drugog vatikanskog koncila, temelji se na ontološkom dostojanstvu osobe, a ni na koji način na nepostojećoj jednakosti među religijama i kulturalnim sustavima ljudskog roda²⁸.

Nisu sve religije i učenja jednako vrijedni

Razmišljajući o tom pitanju papa Pavao VI. uči da »Koncil, ni na koji način, ne temelji to pravo na vjersku slobodu na činjenici da sve religije i sva učenja, uključujući također kriva, imaju više ili manje jednaku vrijednost; temelji je naprotiv na dostojanstvu osobe, koje zahtijeva da je se ne izlaže izvanjskim prisilama koje teže spriječiti savjest u njezinu traženju istine o pravoj religiji i prijanjanje uz istu«²⁹.

Kada dakle katolički nauk potvrđuje slobodu savjesti i vjerske slobode ne protuslovi osudi ravnodušnosti i relativizma³⁰; naprotiv, s njom se potpuno slaže.

V. ZAKLJUČAK

Vjera se treba odražavati u životu katolika

9. Smjernice sadržane u ovoj *noti* namjeravaju rasvijetliti jedan od najvažnijih vidika jedinstva kršćanskog života: povezanost vjere i života, evanđelja i kulture, na koju podsjeća Drugi vatikanski koncil koji potiče kršćane da »nastoje svojim zemaljskim dužnostima vjerno udovoljavati, i to vođeni evanđeoskim duhom.

To što smo besmrtni, čini još važnijim ponašanje tijekom zemaljskog života

Ostavljaju istinu oni koji zato što znaju da ovdje nemamo stalna prebivališta, nego da tražimo buduće, misle da zbog toga mogu zanemariti svoje zemaljske dužnosti, zaboravljajući da ih sama vjera još više obavezuje na njih, svakoga prema njegovu pozivu...

Neka se kršćani radije vesele što... mogu sve svoje zemaljske djelatnosti obavljati tako da ljudska, obiteljska, profesionalna, znanstvena ili tehnička nastojanja ujedinjuju u životnu sintezu s religioznim vrednotama pod čijim se uzvišenim vodstvom sve upravlja na slavu Božju³¹.

Vrhovni svećenik Ivan Pavao II. na audijenciji od 21. studenoga 2002. odobrio je ovu notu, prihvaćenu na redovnoj sjednici ove Kongregacije i naredio da se objelodani.

Rim, iz sjedišta Kongregacije za nauk vjere, 24. studenog 2002., svetkovina Krista Kralja svega stvorenja.

† KARDINAL JOSEPH RATZINGER

Pročelnik

† TARCISIO BERTONE, S.D.B.

Umirovljeni nadbiskup Vercellija, *Tajnik*

---

²⁷ Ivan Pavao II., Enciklika *Fides et ratio*, 90: AAS 91 (1999.), 75.

²⁸ Usp. Drugi vatikanski koncil, Deklaracija *Dignitatis humanae*, 1: »Stoga ponajprije izjavljuje Sveti Sabor da je sam Bog objavio ljudskom rodu put po kojemu se – Njemu služeći – ljudi mogu u Kristu spasiti i posvetiti. Vje ružemo da ta jedina prava religija postoji u katoličkoj i apostolskoj Crkvi«. To nimalo ne umanjuje iskreno poštivanje koje Crkva gaji prema različitim vjerskim tradicijama, prepoznavajući u njima »elemente istine i dobra«. Vidi također, Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 16; Dekret *Ad gentes*, 11; Deklaracija *Nostra aetate*, 2; Ivan Pavao II., Enciklika *Redemptoris missio*, 55; AAS 83 (1991.), 302–304; Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Dominus Iesus*, 2, 8, 21: AAS 92 (2000.), 742–765.

²⁹ Pavao VI., *Govor Svetom kolegiju i Rimskoj prelaturi*, u: »*Insegnamenti di Paolo VI*« 14 (1976.), 1088–1089.

³⁰ Usp. Pio IX., Enciklika *Quanta cura*, ASS 3 (1867.) 162; Lav XIII., Enciklika *Immortale Dei*, ASS 18 (1885.) 170–171; Pio XI., Enciklika *Quas primas*, AAS 17 (1925.) 604–605; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2108; Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Dominus Iesus*, br. 22.

³¹ Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 43; vidi također Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 59.